

особливостей образу вчителя у першокласників на початку та в кінці навчального року.

Список використаних джерел

6. Ананьев Б.Г. Избранные психологические труды. В двух томах. Том II / Ананьев Б.Г. – М.: «Педагогика», 1980. - 288 с.
7. Бубнова И.С. Особенности Я-образа у подростков и его формирование в условиях семейного воспитания // Дисс...канд. психологических наук: 19.00.07 / Бубнова Ирина Сергеевна. - Иркутск, 2004. 160 с.
8. Бурцева Н.В. Педагог новой школы как социокультурный феномен / Н.В. Бурцева // Человек и образование. – 2011. - №4. – С.124-127.
9. Музика О.Л. Основні поняття суб'єктно-ціннісного аналізу розвитку особистості / О.Л. Музика // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 465-500.

Катерина Марчук

кандидат філологічних наук, асистент

Богдана Зарицька

студентка 4 курсу

ОБРАЗ ПОЛІТИКА У СВІДОМОСТІ «СЕРЕДНЬОВІЧНОГО УКРАЇНЦЯ»

Питання формування образу політика ставало предметом зацікавлення науковців у різні часи і не втратило актуальності й сьогодні. Так, іще в дослідженнях Платона, Н.Макіавеллі закладена ідея, що представники влади в ідеалі прагнуть виглядати в очах свого народу особливими людьми, наділеними надприродними якостями. «Легітимність влади харизматичних авторитетів заснована на вірі у властивості, які перевищують звичайні якості та які сприймаються на ранній стадії як надприродні,... або на вірі в героя, джерелом авторитету якого служить «підтвердження» його харизматичних якостей чудесами, перемогами чи іншими успіхами – добробутом тих, хто йому підпорядковується... Панування здійснюється не на основі загальних традиційних або раціональних норм, воно є ірраціональним» [4, с.68].

М. Варич бачить політичний образ у вигляді сформованої у масовій свідомості характеристики особистості. При чому важливу роль у формуванні цієї характеристики відіграє індивідуальний досвід, що містить елемент певного стереотипного, емоційно забарвленого образу політичного лідера. Формування образу відбувається як стихійно, неусвідомлено, коли зовнішні чинники

(ЗМІ, індивідуальний досвід, виховання, соціалізація) впливають на сприйняття конкретного суб'єкта у політичній системі, так і на основі співставлення та порівняння.

Проблема образу політика у свідомості українців є досить глибокою та багатогранною. Доцільним видається дослідження його формування в часи «українського середньовіччя», коли утвердилася могутня політично активна держава Київська Русь, історія якої містить імена багатьох яскравих політиків того часу. Так, за тих часів політичний діяч характеризувався, насамперед, високим рівнем відповідальності, стійкістю у характері та готовністю до змін, бажанням працювати на благо інших. Адже головною метою середньовічного політика, на думку В. Роменця, було забезпечення стабільності та справедливого володарювання в країні, яке сприятиме злагодженості всього народу [4, с.92]. А тому діяч та служитель народу був беззаперечним авторитетом, а його рішення вважалися єдино правильними. На той час образ представника влади асоціювався з «обраними» особами, тобто тими, чия сила та право володарювати передавалося від покоління до покоління (через кровні зв'язки), що виключає можливість правління будь-кого іншого.

Наявність писемних джерел, зокрема літописів, дає змогу скласти аргументовану думку щодо образу політика, існуючого у свідомості тогочасних жителів Київської Русі. Літопис – це «хронологічний опис важливих історичних подій, очевидцем яких був сам літописець або про які він чув від когось з очевидців чи прочитав із письмових джерел – військових повістей, монастирських переказів, повчань, та ін.» [2, с. 500]. Літописи писалися на вимогу часу, фіксували те, що відбувалося в державі тут і зараз, тому неодмінно містили інформацію про зміни в політичній системі, характеристики князів, особливості їхньої внутрішньої та зовнішньої політики. За допомогою літописів культивували різноманітні історичні знання, вирішували політичні справи: «Політично гострий літопис постійно служив своєрідним орієнтиром у політичному житті міст, князівств, а з тим і руської держави в цілому. Він був засобом політичного виховання суспільства, складався як пам'ятка політичного життя» [4, с. 9].

Незважаючи на документальність викладу, літописи все ж містили і інформацію оцінного характеру, часто літописець давав власну оцінку вчинкам того чи іншого князя, свідомо передаючи таку оцінку потенційним читачам. І майже завжди літопис містив позитивну характеристику діючого князя, під керівництвом і з ініціативи якого часто і починала здійснюватись чергова редакція

літопису. Таким чином літопис ставав своєрідним засобом впливу на суспільну свідомість і містив уже сформований образ князя-політика.

Умовно можна означити існування позитивного та негативного образу киеворуського політика. Позитивний образ складався під впливом розповідей про численні переможні військові походи, пов'язані із захистом зовнішніх кордонів держави, укладання перспективних міжнародних договорів та домовленостей, мудрою внутрішньою політикою, яка забезпечувала єдність держави та унеможливлювала внутрішні чвари та протиріччя. Натомість негативний образ виникав через сприймання інформації про недалекоглядність, егоїзм та прагнення до єдиновладдя деяких удільних князів, чия політика була спрямована на задоволення власних амбіцій через порушення правил державної політичної системи.

Звичайно, образи князів, «вписані» в літописний текст, не були лише механічною або ідейною роботою літописця. Матеріалом для написання літопису ставали різноманітні державні документи, розповіді очевидців, а також уснопоетичні джерела. Саме останні мали непересічне значення у формуванні образу давньоруського князя. «Тут і розповіді про численні походи руських князів на Константинополь, і оспівування військових та політичних чеснот князів і всього полянського племені. Уривків із дружинної поезії, які містять інформацію про князівські походи на греків, набагато більше в першій частині літопису, де йдеться про перших руських князів – Аскольда і Діра, Олега, Ігоря, Святослава, Володимира» [1, с. 113]. Згідно з літописом, сили та думки перших князів були зосереджені на об'єднанні та розширенні земель Київської Русі, агресія та військова сила були направлені проти зовнішніх ворогів, верховна влада переходила від батька до старшого сина і це правило свято дотримувалося. Тому характеристики цих князів видаються досить позитивними. Натомість негативними подано біографічні портрети сучасних літописцю князів, які «у гонитві за владою забувають про закони і традиції, підставляють, убивають своїх братів, у безкінечних битвах знищують військову дружину, відкриваючи тим самим доступ зовнішнім ворогам, залишаючи свої землі беззахисними перед загарбниками» [1, с. 111]

Образом ідеального середньовічного політика, виходячи з літопису, може слугувати образ князя Володимира. Його вклад в розбудову держави полягає насамперед у впровадженні цілого ряду реформ, пов'язаних з об'єднанням усіх руських земель, укріпленням центральної влади та зростанням могутності країни. Крім того, саме князь Володимир запровадив християнську релігію в Києворуській державі, що вивело її на міжнародний рівень та забезпечило успіх

багатьох заходів зовнішньої політики, провадженої князями-наступниками.

Отже, образ політика у свідомості «середньовічного українця» формувався, головним чином, через вплив зовнішніх факторів – літописів, усних легенд та переказів, дружинної поезії. З усних та писемних джерел поставав позитивний образ князя-правителя, який дбає про добробут своєї держави, захищає та зміцнює зовнішні кордони, провадить мудру зовнішню та внутрішню політику. Він поважає і цінує власний народ, багато часу проводить із військовою дружиною, часто сам виступає на чолі війська. Такий князь наділений легендарною сміливістю та часто надприродною силою. Позитивний образ виникав під впливом інформативних матеріалів про київських князів, головних політиків Київської Русі. Натомість негативний образ політика міг сформуватися під впливом розповідей про недалекоглядну, нерозсудливу політику удільних князів, які через прагнення отримати владу власні інтереси ставили вище, ніж інтереси державні.

Список використаної літератури

1. Возняк М. Історія української літератури: [у 2 кн.]: Кн. 1. / Михайло Возняк. — Львів: Світ, 1992. — 694 с.
2. Гостева А.А. Образная сфера личности // Псих. журнал – 1987. – Т. 8.- №3.- С.33 – 42.
3. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. М., 1984, с. 242—271.
4. Марчук К. Особливості наративу в літописній біографії князя Володимира / Катерина Марчук // Науковий вісник : зб. наукових праць. – Миколаїв, 2012. – Вип. 4.9. – С. 109–114.
5. Роменець В. А. Історія психології XX століття : Навч. посіб. для студ. вузів, що навч. за спец. "Психологія" / В. А. Роменець, І. П. Маноха. - К. : Либідь, 1998. - 99 с.

Ганна Пирог
кандидат філософських наук, доцент
Віталій Буравський
студент 6 курсу

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ПИСЬМЕННИКІВ ПРО КОНФЛІКТ

Конфлікти є невід'ємною частиною життя людей, з якою вони стикаються регулярно. Конфлікти народжуються на ґрунті